

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"זפרשת תצוה

א. תוספת ברכה.

פרק כח' פסוק ל':

ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים (כ"ח ל')
הלשון "האורים והתמים" בה"א הידיעה, מראה כמו על דבר הידוע מכבר,
ובאמת לא שמענו שמותיהם בלתי כאן, וגם לא מצינו שיפרש הכתוב
ענינם, אחרי שבלא באור זה כולם מופלאים וסתומים לנו. ולא מצינו ענין
סתום כזה, ויחד עם זה יקרא בשם כמו נודע וגלוי ומפורסם.

ויתכן, שעל יסוד פליאה זו מצאו לאפשר בירושלמי יומא (פרק ו'
הלכה ה') לבאר השמות האלה במוכּן רוחני, ואמרו, שנקראו אורים —
שמאירים לישראל, ותומים — שעושים אותם (את ישראל) תמימים, ע"כ.
ואפשר לפרש כונת הדברים האלה עפ"י הידוע בארמית המובן משם "פור"
(באסתר) שענינו גורל, ותרגומו שם "תמה" (ע' בערוך, ערך תמא).
ויתכן, שעל כן נקרא הגורל תמה, מפני שאין בו לא חכמה ולא בינה, רק
תמימות ובטחון ואמונה בה, וכמו שכתוב (משלי ט"ז ל"ג) בחיק יוטל
הגורל ומה' כל משפטו, וע"י זה הוא מאיר את עיני האנשים אשר לא
יוכלו להחליט דבר בעניניהם וסומכין על הגורל ובוטחים בו.

וכן מתבאר ממה שמבואר בשמואל א' (י"ד ל"ח) בעת ששאל שאול
מי עבר על השבועה שלא לאכול לחם ביום אחד ולא יכל להודיע, הפיל
גורל ופנה אל ה' בתפלה ואמר "הבה תמים" (שם פסוק מ"א), שהכונה,
שיפול הגורל באמת ובתמים, וכמו בתהלים (ט"ז ה') אתה תומך גורלי.

ולכן נקרא "אורים ותמים" על שם שמאיר את העיניים ומאמינים בו
בתמימות נפש, ועל כן נאמר במעלת הגורל (משלי י"ח) מדינים ישבית
הגורל ובין עצומים יפריד, ובאורו, שהגורל יבטל המריבה ויפריד בין
המחזיקין במריבה ולא יריבון עוד, מפני שיאמינו, כי כמו שנפל בגורל
כך מנת חלקו ומזלו של כל אחד, ואין להרהר אחריו.

ודרוש לדעת, כי ענין הגורל והאמונה בו שררו בישראל עוד בהיותם
במדבר, ובוודאי עוד בהיותם במצרים וקודם לזה, אחרי שמצינו ענינו
כמה פעמים בתורה, כמו ענין הגורל על שני השעירי: ביום הכפורים
(כמה פעמים בהמשך פרשה ראשונה מפרשה אחרת), וכמה פעמים בפרשה
פנחס ובפרשה מסעי, אך בגורל תחלק הארץ, והתנחלתם את הארץ בגורל,
וכן פעמים הרבה בספר יהושע.

ולכן מאוד מאוד קרוב לומר, כי כלל ענין הגורל היקף מכונה בין העם
כדרך כבוד וברגשי אמונה בשם "אורים ותומים", על פי הטעמים הנזכרים
ביחס שם זה לענין גורלות, והי' זה מעין ספר או לוח, ועל יסוד ידיעה
וקריאה זו בין העם קורא לו הכתוב כמו דבר ידוע, בשם ידוע, בה"א
הידיעה, האורים והתומים, ומיחס מקום הנחתו בחשן המשפט, אשר זה רמז
לחשיבותו ולבטחון ושובותיו מן השמים.

תצורה

ומדויק לפי זה לשון הפסוק הזה, כי אחר שאמר ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן בבואו לפני ה' (לשאל בהם), ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד, והכונה, כי כל משפט בני ישראל, גורלם ונחלתם וחלקם וכל עניניהם הכל ישא אהרן על לבו בזה שישא עליו את האורים והתומים, וישאל בו וימצא תשובתו בטח, בעת שיהי דרוש לו.

מלכות

1. מה קדיוק קשה לפרשנון בתחילת דבריו?
2. איך פרשנון מבין את המילים: "אורים ותומים" לפי פשוטי?
3. פרשנון מסביר את היות הארצות ענין קבוצ וידוע בעט, איך ולמה?
4. מה מוכן לפי זה הא' הידיעה כאן?
5. הארץ תלוי באמונה, איך זה מוכן מן השם של האורים והתומים?
6. הידוע לך על ארץ שצפה בימינו בענין חוש ותוצאותיו?

* * *

ב. כלי יקר.

פרק כח' פסוק יז'

ויון ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים. ובכל אחד שלש אבנים טובות, פי אין בית דין פחות משלשה. ויהיו מזהירים כזהר האבנים, פי אבני נזר המה שנגראים תוכם ככרם. וכעקדה כתב שאבנים אלו היו קצתם יקרים וקצתם בזול, לרמוז שיהיה לדין שיהיה משפט של פרוטה כמאה מנה. והיו שמות השבטים חקוקים עליהם כתולדותם, לרמוז שלא ישא פני איש, פקטן כגדל ישמעון, כאלו אין כאן יתרון לגדול שבשבטים על הקטן שבהם, רק התולדה התלויה בשנים, וזולת זה הכל שוין. וזה רמז נכון. ויש בו רמז גם כן אל הדיון, שלא יתנשא לאמר "אני אמלך", כי "הגס לבו בהוראה - שוטה רשע וגס רוח" (אבות ד,ו).

והכתוב אומר "ידרך ענוים במשפט" (תהלים כה,ט). וטעמו של דבר בארנו למעלה פרשת משפטים. וזה שאמר שבזכות "וראף ושמח בלבבו" (שמות ד,יד) זכה אהרן לחשן המשפט על הלב (שבת קלט.), פי בזכות שמרוב ענוה שבו לא נתקנא בשדרת משה אחיו הקטן ממנו בתולדה, זכה לחשן המשפט התלויה במדת הענוה, והיו כתובים שמה השבטים כתולדותם, וזה מדה כנגד מדה ממש. [ול] ונתת אל חשן המשפט את האורים ואות התמים. פי יושבי על מדין מאירים לכל העולם, פי מטעם זה נקראו הסנהדרין "עיני העדה" (במדבר טו,כד), פי המה להם לעינים להוציא לאור כל תעלומות של הבעלי דינין כמבאר למעלה, על כן היו האורים והתמים נתונים בחשן המשפט.

מלכות

1. פרשנון מוצא חושן דברים רבים בעלי שמאות, התוכל למנותן?
2. למה סדר זה של אבנים וכתובת שנות בני ישראל?
3. למה ומה לכה אהרון?
4. מה הקשר בין חושן המשפט ובין האורים והתומים?

* * *

ג. אור החיים.

פרק כח' פסוקים מ', מא':

מ) קבוב ולתפארת. טעם שאמר כן פעם ב' לרמוז מה שאמרו בזבחים (י"ח): וזה לשונם היו מטשטשין או מקרעין ועבד עבודתו פסולה. ותנאי עוד שם בד שיהיו חדשים. ואמרו בש"ס חדשים אין, שחקים לא והתנאי משחקים פשרים וכו' אלא למצוה וכו', והוא אמרו לקבוב כנגד קרועים וזה לעכובא, ולתפארת כנגד חדשים וזה למצוה, ולזה הצרך הכתיב לומר שניהם וזולת זה היה לו לומר לתפארת שהוא יותר מאמרו לקבוב:

מא) והלבשת אתם וגו' ומשחת וגו'. פרוש אחר שילבישם בעוד הבגדים עליהם ימשחם ולא קדם וכזה הגיעתם הפנה לידם, והוא אמרו ומלאת את ידם, ואולי כי יכון באמרו את ידם כזה לומר כי באמצעות המעשה הם נשפעים בכחינת החסד המתחוסת ליד הגדולה והבן: וקדושתו. פרוש במעשה הקרבנות כאמרו וזה אשר מעשה להם לקדש אותם. וטעם שהזכיר הדבר כאן לומר שלא יקדש אותם עד שיקדים לעשות הלבשה והמשיחה והבן:

1. מה הקושי האפשרי צלילי אחפש כרשנו מ צנה?
2. מה היה הדין בדיוק?
3. מה ההקדף בין "כבוד" לבין "תפארת"?
4. מה אחדש כרשנו בקטע הראשון של דבריו על פסוק מא'?
5. כמה הוא "מקדש" אותם ומתי?

* * *

ד. תוספת ברכה.

כבשים בני שנה (כ"ט ל"ח) ובפרשה פנחס (כ"ח ג') נשנה פרשה זו, ושם נוסף ללשון זה המלה "תמימים" (כבשים בני שנה תמימים), וכאן חסר זה, וקשה לומר כי שלא בכונה נשמט כאן ונתמלא שם.

ואפשר לומר עפ"י המבואר במס' זבחים (ק"ג ב'), עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות (ענין הבמות, בנין בניו על מקום גבוה בראש הר או גבעה, ושם הקריבו קרבנות), ומבואר שם, דבבמות הותרו להקריב גם בעלי מומין, ולכן פרשה זו שנאמרה קודם הקמת המשכן והקריבו בבמות בשמט דין "תמימים", כיון שהותרו גם בעלי מומין, ולא כן בפרשה פנחס, שנאמרה לאחר הקמת המשכן, ואז נאסרו הבמות, וגם בעלי מומין נאסרו להקרבה, לכן כתיב שם "תמימים".

אלוף

1. בצצט מהי קושיותו?
2. מהי תשובתו וצ"ל סמך מה היא מתקססת?
3. היש לך תשובה אחרת?

* * *

ה. רש"ר הירש.

פרק כט' פסוק מ':

על-פי פירוש משנה-למלך, הלי מעשה הקרבנות פ"ב ה"ט, אין המחלוקת הזאת תלויה באותו כלל שבמשנה, ולדעת ר' יהודה בירוצי רביעית כלולים ברביעית של המנחות מגזירת הכתוב והם חלק מעיקר המנחה. לפי דעה זו נראה לנו לפרש את טעם הצורה החריגה "רבע". כאן נזכרת בפעם הראשונה הרביעית כמידת הלח שבקרבנות, והכתוב מדבר בלשון זכר במקום בלשון נקבה, הלשון הרגילה, כדי לרמוז בכך שהרביעית היא תמיד מידה "חוקה" וגדושה, שהבירוצים כלולים בה: (נראה ש"ברץ" קרוב ל"פרץ").

שלושה חומרים בנסכים: קמח-סולת — סמל למזון, שמן — סמל לרווחה, יין — סמל לשמחה, ושלושתם מרומזים במשמעותם הסימבולית בתהלים קד, טו: "ויין ישמח לבביאנוש, להצהיל פנים משמן, ולחם לבביאנוש יסעד". בשעה שישראל מתמסר בכל נפשו — בקרבן העולה — אל שאיפה ההתעלות אל רום מעלת התעודה שנקבעה לו על-ידי "רועהו", באותה שעה הוא מקריב את סמלי מחייתו, רווחתו ואושרו כמטיבניעה — מנחה — להי מעוז חייו, בכך מודה ומתודה ישראל תמיד מחדש, כי הי הנותן תורת חייו — הוא הוא הנותן חיים, רווחה ואושר, וזהו יסוד עולם של קבלת עול מלכותו.

(מ) ועשרון. עשרון הוא-עשירית האיפה, היא מידת העומר לגלגולת" של המן שירד לצורך המחיה היומית של אדם אחד (לעיל טו, לו ועי' פי' שם), ומכאן נעשה העשרון בכל מקום סמל למזון האדם הניתן לו מיד ה'. סלת בלול בשמן: עי' לעיל פסוק ב. מנחת הנסכים הבאה עם העולה והשלמים היא תמיד רק סולת, קמח שלפני האפייה, ולכן יש לה תכונה מוגברת של מתנת ה' שעדיין לא חלה בה יו' אדם. בשמן כתיב: עי' פי' לעיל כו, כ. במנחות פו ע"א מבואר כי הסוג הזך ביותר של השמן מעכב רק לגבי המנורה, והכתוב כאן אינו בא אלא להתיירו למנחות, אך אינו מעכב בהן.

רבע ההיין. "רבע", לשון זכר, אין לו אח בתורה, והוא חוזר רק פעם אחת בפי נערו של שאול: "הנה נמצא בידו רבע שקל כסף" (שמואל א' ט, ח). בכל מקום אחר, וגם כאן בסמוך, נאמר "רביעית ההיין". המשנה במנחות צ ע"א מלמדת: "מדת הלח בירוציהן (פרשיי: מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא)" קדש", והגמרא (שם פז ע"ב — פח ע"א) מבארת שר' יהודה ור' מאיר חולקים בשאלה, אם "בירוצי המדות נתקדשו" או לא נתקדשו. לדעת תוספות ד"ה בירוצי,

אלוף:

1. מה מסתל הצטרון?
2. מה המיוחד בסולת?
3. מה הדין בקשר לשמן ומה הטעם לכך?
4. מה מיוחד מוצא כרשנו בשימוש ב: "רבע"?
5. איזה מסקנה הלכתית הוא מוציא מכך?
6. חייט, רווחה, אושר, איך כל זה מ סולת בקרבן מנחה ופנסכיות?
7. איך הפסוק המוצא בתהילים מסביר זאת?

* * *